

Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого міста/селища

Обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Ольжича

Науково-методичний відділ

Соціологічні вивчення в бібліотеках

Житомирщини

Вип. 12, ч. 2

**Місце бібліотеки в інформаційно-
культурному просторі мого
міста/селища**

/за результатами аналізу фокус-груп/

Житомир

2016

Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого міста/селища [Текст] : за результатами аналізу фокус-груп / ЖОУНБ ім. О. Ольжича, Наук.-метод. відділ ; [уклад. Г. Г. Козаченко, О. В. Люблянська] ; ред. вип. Г. Й. Врублевська. – Житомир, 2016. – 33 с. – (Соціологічні вивчення в бібліотеках Житомирщини ; вип. 12, ч. 2).

У виданні представлено результати аналізу проведених фокус-груп в центральних районних бібліотеках міст Баранівка, Овруч та Олевськ Житомирської області.

© Житомирська обласна універсальна
наукова бібліотека ім. О. Ольжича
Уклад. Г. Г. Козаченко., О. В. Люблянська
Ред. вип. Г. Й. Врублевська

Пропонуємо до вашої уваги другу частину чергового випуску рубрики «Соціологічні вивчення в бібліотеках Житомирщини», присвяченого аналізу досліджень, що були проведені в 10 бібліотеках області і мали на меті вивчити думку представників громади певного населеного пункту стосовно послуг бібліотеки та перспектив її діяльності в галузі освіти, інтелектуального розвитку та культурного дозвілля дорослого населення.

Вивчення думки мешканців дев'яти населених пунктів Житомирщини проходили в рамках обласного проекту «Центр освіти дорослих як платформа розвитку місцевої громади», який реалізується ЖОМГО «Паритет» у партнерстві з ЖОУНБ ім. О. Ольжича і є частиною всеукраїнського проекту «Замінімо мури відчиненими вікнами» за підтримки Інституту з міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів (DVV International), Громадської організації «Інформаційно-дослідний центр «Інтеграція та розвиток» та Міністерства закордонних справ Німеччини. До другої частини включено результати аналізу фокус-груп, що проходили у центральних районних бібліотеках Баранівського, Овруцького та Олевського районів Житомирської області.

Першу частину випуску можна знайти на сайті ЖОУНБ ім. О. Ольжича

Звіт про роботу фокус-групи в м. Баранівка

Дата: 11.10.2016

Модераторка: Галина Козаченко

I. Стислий опис

А. Тема: Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого міста.

Мета: Вивчити думку представників

групи стосовно послуг бібліотеки та перспектив її діяльності в галузі освіти дорослого населення.

Б. Учасники:

- чоловіки –
- жінки – 11

вік: 25-60

В. Логістика фокусної групи:

Н. Конончук, бібліотекарка

Г. Степанюк, тимчасово не працює

В. Войтович, пенсіонерка

С. Сірук, зав. РОМЦ

С. Комарівська, тимчасово не працює

С. Павловська, вчителька

Т. Колосович, тимчасово не працює

В. Бовсунівська, тимчасово не працює

Ю. Бармака, продавчиня

Л. Сус, вчителька

М. Рудковська, медсестра

II. Загальні питання

- **Чи достатньо можливостей у Вашому населеному пункті для культурного дозвілля та інтелектуального розвитку?**

Група відповіла на питання не одразу, а після деяких роздумів майже одноголосно зазначили, що можливостей не просто не вистачає, а «їх катастрофічно мало! Закрили навіть дискотеку». Одна з учасниць висловила думку, що «молоді, можливо, і є куди піти ввечері, а для дорослого населення взагалі нічого немає». Її підтримала інша пані, яка з жалем констатувала, що в Баранівці немає місця, де можна було б віддатися своєму захопленню, або просто змістовно провести дозвілля саме дорослим людям. Для дітей є будинок дитячої творчості, школа мистецтв, гуртки при ЗОШ, стадіон, спортивна школа та різноманітні спортивні секції, ФОК тощо. Гарні та змістовні заходи проводить бібліотека, проте маленьке, тісне приміщення не пристосоване навіть для проведення камерних заходів, не говорячи вже про більш масштабні акції.

- **Чого, на Вашу думку, не вистачає?**

В першу чергу місту, на думку учасниць фокус-групи, не вистачає сімейного культурно-дозвілєвого центру. Далі мова йшла про відсутність кінотеатру, спортивних або тренажерних залів, розважально-ігрового закладу, арт-кафе. Цікавою була думка, що в бібліотеці їм не вистачає комфорту, простору та ігрової кімнати для дітей. Молоді мами наголосили, що місту потрібен парк відпочинку з дитячими майданчиками, невеличкими кав'ярнями. Хоча в місті є паркова зона, проте це тільки «скупчення дерев, а люди потребують більшого». До речі, благоустроєм парку опікуються і містяни, періодично влаштовуючи толоки. На жаль, в місті немає власного Будинку культури (це єдиний район області, де така установа відсутня).

- **Яким в ідеалі Ви бачите культурний простір Вашого міста/містечка?**

Баранівка хоча й отримала статус міста, «ще не виросла з селища, а дуже хотілося б, нам не вистачає того, що є в містах». Співрозмовниці, доповнюючи

одна одну, досить чітко й ґрунтовно змалювали місто своєї мрії: зелене затишне місто з великим парком, де багато різноманітних атракціонів та аквапарк, свій невеликий театр з власним колективом (можливо, аматорським), ляльковий театр, сучасний кінотеатр, культурно-розважальний центр сімейного типу (до речі, шановні пані навіть запропонували місце і будівлю, де можна його створити). Під одним дахом треба розмістити Будинок культури, бібліотеку (яка має бути об'єднана, а не ділитись на дорослий і дитячий відділи), музей історії міста, арт-галерею. В місті має бути сучасний фітнес-центр з різноплановими групами (для майбутніх мам, людей поважного віку, лікувальної фізкультури тощо). Дуже потрібним для жінок Баранівки виявилось мати місце, де можна отримати консультації лікарів, косметологів, перукарів, стилістів; навчитись якісно робити зачіски та макіяж, а також стильно й недорого вдягатись. Важливим елементом ідеального культурного міста має бути гарне міське сполучення (в Баранівці немає ніякого громадського транспорту, дістатись з кінця в кінець дуже проблематично).

- **Які освітні та культурні заходи Вам більше до вподоби?**

Серед заходів, яким надають перевагу, учасники зустрічі назвали:

- клуби за інтересами (традиційна, але й сучасна форма роботи, яка користується популярністю та попитом)
- театралізовані заходи (різного формату та тематичного спрямування)
- концерти
- година запитань і відповідей (консультації спеціалістів з різних галузей)
- дискусійні клуби
- літературні зустрічі/зустрічі з цікавими людьми
- різнопланові курси (комп'ютерної грамотності, перукарські, з макіяжу, етикету для підлітків та юнацтва тощо)
- мовні клуби (може бути як формат гурткової роботи)
- інтелектуальні ігри (краще всього орієнтовані на участь всієї сім'ї)

– курси комп'ютерної грамотності.

- **Яким чином Ви дізнаєтесь про заходи, що проходять у Вашому селищі? Чи цього достатньо? Як, на Вашу думку, можна покращити «інформативну політику»?**

Інформацію про заходи, що мають відбутися, можна дізнатися з місцевої преси, на офіційному сайті міської ради, незалежному блозі «Місто Баранівка» (<https://baranivka.blogspot.com/>), з афіш, що розташовані в найбільш людних місцях. Певний час практикують таку форму інформування, як інформаційні листівки, зроблені власноруч, і які розповсюджують в різних організаціях. Такі листівки знаходяться і в бібліотеці для зацікавлених користувачів. Велику роль в розповсюдженні цікавої інформації відіграють і особисті стосунки та зв'язки, наприклад, працівники бібліотеки особисто відвідують установи міста, з метою донести інформацію та анонсувати заходи, також телефонують безпосередньо користувачам із запрошенням.

- **Який час для проведення заходів буде для вас зручнішим?**

Найбільш зручним часом для проведення заходів учасниці зустрічі вважають вихідні дні, зокрема неділю. Суботу пані залишають для домашніх справ, а неділя може стати суто «жіночим днем», який можна використати задля задоволення власних культурних потреб. Найкращим часом проведення заходів в неділю вважають обідню пору. Не виключають можливості проведення заходів в п'ятницю, після закінчення трудового дня, «коли ще не дуже хочеться додому і годинку-другу можна приділити участі в якомусь заході».

- **Що Ви знаєте про так зване «3 місце»?**

Перша асоціація, яка виникла після запитання – «бронзова медаль за третє місце». Проте іншого роз'яснення цього поняття присутні не чули і ніколи з ним не стикались.

- **Чи може бібліотека стати таким «3 місцем», як Ви вважаєте? Що, на Вашу думку, потрібно зробити, щоб перетворити бібліотеку у справжній інформаційний, культурно-дозвіллевий центр?**

Інформація про «батька» ідеї про третє місце Рея Ольденбурга викликала дуже великий інтерес, особливо це стосувалось його книги «Велике гарне місце». Почалося жваве обговорення цієї теорії, звучали думки, що професор абсолютно правий в тому, що в нашому суспільстві ми втрачаємо цінну річ – «почуття спільності і особистісні зв'язки» і що потрібна «територія спільних інтересів». Бібліотека, звичайно, може бути такою територією і в певному сенсі вже є нею: тут вислухають, «розкажуть цікавеньке», проводять цікаві заходи, завжди йдуть назустріч та готові до співпраці, «тут нікого не відсунули, лише прихистили». Проте, щоб «мати повноцінне право назватись «великим гарним місцем, потрібні більші можливості і фінансування». Одна з учасниць зауважила, що їй би хотілося в бібліотеці не тільки книжок, вона б з задоволенням переглянула фільми (з подальшою можливістю їх обговорення в колі друзів), поспілкувалась би з далекою ріднею (в жінки немає комп'ютера вдома) тощо. А бібліотека позбавлена таких можливостей. Співрозмовниці з нею погодились та дійшли одностайної думки, що бібліотека потребує підтримки та допомоги влади, адже «допомагаючи бібліотеці, допомагають усім нам».

- **Яких послуг не вистачає в бібліотеці? Від яких послуг, на Вашу думку, краще відмовитись?**

На жаль, бібліотека не має зручного доступу для мало мобільних груп населення: відсутній пандус, завузькі двері, незручні сходи (вузькі та високі, досить небезпечні навіть для абсолютно здорової людини). Бібліотека не надає повноцінного доступу до Інтернету: для користувачів передбачений лише один комп'ютер, швидкість передачі даних дуже обмежена. Люди потребують курсів комп'ютерної грамотності – безкоштовних, як наголосили учасники зустрічі: «Ми знаємо, що в інших містах бібліотеки надають такі послуги, то й треба і тут

запровадити, але ж в них нема місця!». Також учасниці фокус-групи вважають, що гнучкий графік роботи бібліотеки зробив би її ще більш доступною саме для працюючих містян. На думку співрозмовниць, бібліотека не повинна мати загальної обідньої перерви, це не зручно для клієнтів. Одна пані поділилась враженнями про еко-екскурсію, організатором якої стала бібліотека, і висловила побажання зробити такі заходи традиційними. Ще одна рефлексія стосувалась проведення соціокультурних заходів: кожен, навіть самий маленький, має бути видовищним, яскравим, а не зводиться до «сухого викладання фактів, людей треба вміти зацікавити».

- **Чи готові Ви стати волонтером бібліотеки задля втілення Ваших ідей, пропозицій тощо в життя? Що Ви готові зробити для цього?**

Підсумовуючи усю розмову, учасниці зустрічі були одностайні в думці, що для того, щоб мати якісний культурний простір міста, треба його створювати загальними зусиллями: заклади культури, громадські організації, пересічні громадяни тощо. З огляду на це, присутні висловили готовність допомагати бібліотеці, облаштовуючи «третє місце» для себе і своїх городян. Підтримка, наголосили співрозмовниці, може бути різною: продукування ідей, участь у заходах (як аудиторія, так і безпосередні учасники), організаційна допомога, послуга «чергова мама» (хтось проводить деякий час з групою дітей, доки інші мами долучаються до заходу), не виключена і невеличка матеріальна підтримка.

III. Висновки та пропозиції

Учасницями зустрічі стали жінки різного віку та сфери занятості. На жаль, до фокус-групи не були залучені чоловіки, без думок і міркувань яких погляд на проблему не може претендувати на повну об'єктивність.

Цікавим виявився той факт, що модераторці практично не доводилось коригувати русло розмови, учасниці заходу не відволікались на сторонні теми, чітко дотримуючись концепції зустрічі, і самостійно переходили від запитання

до запитання. Відчувалось, що розмова була на часі та стала можливістю обговорити давно назрілі болючі проблеми, а також виробити спільне рішення.

Враховуючи все вище сказане, ми пропонуємо такі форми для проведення заходів в рамках проекту:

- клуби за інтересами (можуть мати різний формат та тематику)
- курси комп'ютерної грамотності (їх можна розглядати як перспективну й затребувану послугу за умови достатнього фінансування; розуміючи необхідність досить значного вкладання коштів, ми проте не могли не зважити на висловлені думки і побажання учасниць фокус-групи);
- майстер-класи (на даний момент це найбільш реальна форма культурного заходу, що потребує досить невеликого фінансування для підтримки заходу).

IV. Загальні спостереження

- **Загальні теми та тенденції у відповідях**

Тема фокус-групи для учасниць виявилася в дечому несподіваною і неочікуваною. Такий висновок можна зробити, враховуючи обережність у висловлюваннях на самому початку. Проте, надалі зав'язалась дуже цікава розмова, в якій присутні відверто та щиро ділились своїм баченням міста (сьогодення і майбутнє), обговорювали власну роль та можливості у формуванні культурного простору Баранівки. Найбільшу складність викликало запитання стосовно «третього місця», проте, досить швидко вхопивши суть поняття, співрозмовниці приділили цій темі досить багато уваги. Найбільше зацікавлення і обговорення викликали питання «Яким в ідеалі Ви бачите культурний простір Вашого міста/містечка?» та «Які освітні та культурні заходи Вам більше до вподоби?»

- **Групова динаміка**

Група на контакт пішла не відразу, декілька учасниць перші хвилин 15 до розмови не долучались. Проте поступово дискусія «набрала обертів» і стала

дуже активною. Кожна з учасниць мала свій погляд та свою позицію, якими ділилась з іншими присутніми. Цікаво було спостерігати, як шановні пані підхоплювали думки одна одної та розвивали їх у своїх рефлексіях. Навіть після закінчення заходу його учасниці продовжували спілкування, ділились враженнями та деякими планами на майбутнє.

- **Тон дискусії**

Розмова точилася у дружньому, емоційно-позитивному тоні. Не було жодних «незручних» моментів, не відчувалось напруження між співрозмовницями, навпаки – переважала повага один до одного та зацікавленість у вирішенні поставленої задачі. Вони охоче йшли на контакт (за винятком деяких осіб на початку фокус-групи, але згодом і вони стали її активними учасниками).

Деякі рефлексії учасників фокус-групи:

- «Я зробила для себе висновки, що ми маємо «ходити в народ», не замикатися в стінах, а йти до людей. Щоб почути людину і бути почутим, треба до неї звертатись у неформальній обстановці. Тільки так можна розраховувати на відвертість і об'єктивність.» (Л. Сус, зав. РОМЦ)
- «Мабуть, проблема ще й в тому, що ми не даємо людям те, що їм потрібно, не тримаємо руку на пульсі, як то кажуть. Нам треба змінювати власний підхід до справи, до людей і до послуг, які ми надаємо» (Г. Карпишина, директорка ЦРБ)
- «Кожна особистість потребує свого власного простору, місця, де можна спілкуватися з тими, хто поділяє твої інтереси. І ми можемо це не просто запропонувати, ми це можемо реально дати» (Т. Ковальчук, методист ЦРБ)

Звіт про роботу фокус-групи в м. Овруч

Дата: 11 жовтня, 2016 р.

Модераторка: Люблянська О. В.

I. Стислий опис

А. Тема: Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого міста.

Мета: Вивчити думку представників громади стосовно послуг бібліотеки та перспектив її діяльності в галузі освіти дорослого населення.

Б. Учасники: 13

- чоловіки – 2
- жінки – 11

вік: люди різного віку – від 30-річних – до пенсіонерів.

В. Логістика фокусної групи:

Наталя, керівник гуртка юних журналістів ЦДЮТ, займається літературною творчістю

Марія, бібліотекар міської бібліотеки для дорослих, поетка, аматорка художньої творчості і рукоділля

Володимир, мешканець села Гладковичі, безробітний (викладач німецької), займається сільським господарством, цікавиться вихованням дітей, пише статті

Валентина, пенсіонерка, активний учасник заходів бібліотеки, співає в аматорських колективах

Любов, бібліотекар районної бібліотеки

Ніна, провідний методист районної бібліотеки

Галина, бібліотекар

Ольга, пенсіонерка, за фахом – історик, краєзнавець, організовує екскурсії районом

Сергій, громадсько-політичний діяч: «допомагаю громаді усвідомити свою силу і значущість»

Наталя, викладач музичної школи

Наталя, провідний методист районного Будинку культури

Галина, пенсіонерка

Ніна, пенсіонерка

Валентина, завідувачка відділу районної бібліотеки, керівник поетичного клубу «Зорепад», куратор Арт-вітальні бібліотеки, організатор багатьох культурно-мистецьких заходів міського і районного рівня

Марія, директорка районної бібліотеки

II. Загальні питання

- **Чи достатньо можливостей у місті Овручі для культурного дозвілля та інтелектуального розвитку дорослої людини?**

Зазначалося, що в місті немає театру і кінотеатру, але для цього можна організувати виїзди у культурні установи Житомира чи Києва. В місті функціонують бібліотека з інтернет-центром, мистецькі школи, районний та сільські будинки культури.

Працівниця БК зазначила, що в установі працюють гуртки за інтересами для дітей і дорослих, але відвідують їх переважно діти. Дорослі неактивні, лише пенсіонери нещодавно організували хор, де займаються раз у тиждень. Вона також зауважила, що знає про потребу дорослих людей у навчанні бальних танців. Ці люди йдуть до центру дитячої творчості на платні заняття, якщо мають на це кошти. Було відзначено низьку активність людей, які не хочуть відвідувати заклади: люди не йдуть навіть на гастрольні концерти, незважаючи на низьку вартість квитків. А коли приїжджає цирк, квитки розкуповують, незважаючи на їхню відносно високу вартість, бо це – розваги для дітей. Проте одна з учасниць відмітила зростання громадської діяльності останнім часом (1-2 роки), що має велике значення для молоді і дорослих. За її спостереженнями, завдяки

громадській активності спілкування між мешканцями переходить від якихось особистих побутових речей в сферу громадського розвитку.

Один з учасників зазначив, що слово «культура» в перекладі має значення «звичаєвість», та він вкладає у це поняття високу мораль, що передається від предків, обрядовість, яка несла в собі риси мистецтва (акторство, співи, вміння подавати себе). Можливості для розвитку, на його думку, залежать лише від інтелекту і уяви кожної людини; а в суспільстві необхідно відроджувати народні звичаї, що й підвищить культуру людей.

- **Чого, на Вашу думку, не вистачає культурному та інтелектуальному простору Овруча, щоб він був цікавий дорослій людині і вам особисто?**

Прозвучала думка, що в районі не вистачає краєзнавчого музею. Після уточнюючого запитання модераторки, в якому сенсі потрібен овручанам музей, учасники визначили, що потрібна не стільки експозиція, скільки осередок для збору і спілкування людей, де можна й поговорити, й чаювання організувати, і свято відзначити. Валентина, організаторка культурно-мистецьких заходів, навела приклад однієї зустрічі, яку назвали «Співоче поле», коли люди з усього району зібралися в одному з ресторанів міста і співали – захід тривав більше 7 годин, бо люди не тільки співали, а й спілкувалися. «Людям потрібна віддушину – дом є дом, хата є хата, а людам потрібне спілкування...». Учасники відмітили, що для організації таких заходів потрібна людина-ентузіаст. Працівниця БК протягом зустрічі неодноразово підкреслювала, що для заходів потрібне приміщення, «а його немає». З цією думкою категорично не погодився громадський активіст, який зазначив, що приміщень в місті вистачає, аби були відповідальні люди. Він навів приклад, що в Києві люди навіть збираються танцювати у метро: «Там не приміщення навіть потрібно, а просто відповідальність і зацікавлені люди. А якщо є зацікавлена людина, то вона знайде і приміщення». Одна з учасниць висловила думку, що саме молоді громадські активісти в змозі «розшевелити» місцеву громаду. Людям потрібно

пропонувати свої послуги. Якась апатія і незацікавленість людей є, але саме активісти можуть їх зорганізувати.

Прозвучала пропозиція, щоби у міському парку у вихідні грав оркестр Будинку культури, а люди б слухали музику і танцювали. На що працівниця БК заперечила, що в місті «немає оркестру», а є лише аматори духової музики, і їх не можна змушувати приходити у вихідний день грати. Одна з учасниць припустила, що, можливо, можна розширити культурний спектр заходів за рахунок організації тематичних танцювальних вечорів, щоби відвідувачі мали змогу розважитися і чомусь навчитися. Дехто нарікав, що молоді в місті нема де відпочити, більшість заходів спрямовані на пенсіонерів.

Одна з учасниць висловила спостереження, що до Дня міста в Овручі було багато заходів. Серед них й екскурсія, під час якої людям розповідали про історію міста. На жаль, людей на цій екскурсії назбиралося небагато. Але під час футбольних змагань в той же день людей на трибунах стадіону було чимало. І не можна говорити, що в людей немає інтересу ні до чого. Треба навчитись якісно організовувати заходи і пропонувати їх людям.

- **Звідки ви дізнаєтесь про ті заходи, що відбуваються у місті?**

В першу чергу, учасники назвали оголошення в районній газеті і на телебаченні. Також називалися афіші БК і бібліотеки та особисті запрошення від бібліотекарів телефоном. Але були й зауваження, що афіші люди читають далеко не завжди – вони сприймаються «фоном», «там постійно що-небудь висить». Найефективнішим засобом інформування одна із учасниць назвала «бабське радіо» – крім того, воно ще й «саме надьожне»! Її підтримали й інші учасники тезою, що місто невеличке, тому інформація розходить швидко. Серед джерел інформації назвали також інформаційний рядок, який місцевий телевізійний провайдер додає до трансляції різних телеканалів. Люди можуть побачити цей рядок на телеекранах у кав'ярнях.

- **Які освітні та культурні заходи Вам більше до вподоби?**

Висловлювались різні думки. Насамперед, були названі «заходи, де є щире і змістовне спілкування». Не дуже широке коло людей, з якими хотілось би інтелектуально поспілкуватися, обмінятися інформацією: «щоб не було метушні, щоб була довіра». Одна з учасниць сказала: «Я людина така, що я все хочу». Називалися концерти відомих співаків, яких показують по телебаченню. При цьому концерти аматорських колективів чи класичної музики зацікавленості не викликають. Деякі форми заходів запропонувала обговорити модераторка:

- лекція (форму лекції називали малоефективною, на яку ходять дуже мало слухачів, потрібні якісь більш активні форми; були висловлені думки, що лекція може привабити лише вузьке коло зацікавлених темою осіб, що визначним для привабливості такого заходу є «репутація лектора» - «якщо не знають людину як лектора, то не підуть»)
- майстер-клас був визнаний учасниками, як така форма, на яку б вони пішли («Якби професіонал сів і показав...»), такі заходи дозволяють спробувати свої можливості і зрозуміти «це моє чи це не моє». «Я спробувала модульне орігамі, я в житті не знала, що буду сидіти перед телевізором і складати ті трикутнички».

Модераторка запитала учасників як організаторів заходів, чи були в їхній практиці випадки, коли на майстер-класи люди не приходили. Бібліотекарі і клубні працівники одноголосно заперечили таке припущення, сказали, що «люди приходили, ще й з собою приводили знайомих».

- дискусійний клуб або літературно-дискусійний клуб (дана форма викликала схвальну реакцію, але прозвучала думка, що деякі люди не хочуть висловлюватися, бояться, що їх неправильно зрозуміють)
- брейн-ринг, вікторина чи інші інтелектуальні ігри та конкурси не викликали цікавості (припущення, що це може бути сімейним заходом

трохи змінило ставлення аудиторії і викликало в деякого припущення «може да»; одна з учасниць висловилася «А я б хотіла побачити, хто більше знає – я чи мій син»)

- вечір-зустріч з письменником чи презентація книги були названі як надзвичайно цікаві (наводилися приклади зустрічі з братами Капрановими, місцевими та запрошеними з інших районів області поетами і прозаїками – навіть невідомими овручанам, деякі з цих зустрічей дали начало новим дружнім контактам і новим планам заходів)
- мовний клуб чи курси з вивчення мов (англійської, польської) були названі як не дуже цікаві учасникам (але висловлювалася й думка, що вони були б цікаві, якби були безкоштовними)
- театральна студія чи театр не дуже зацікавили учасників (дехто наголошував, що пішли б, якби не були завантажені своєю творчою роботою, всі ті заходи, що називаються, є сферою професійної діяльності певних учасників, вона так «погружена» в це культурне життя, тому після роботи їм «хочеться тільки тихо відпочивати вдома»)
- спортивні змагання чи заняття (не викликали особливої зацікавленості)
- танцювальні заняття (викликали пропозиції, яким би танцям учасники хотіли навчитися; працівниця БК запросила присутніх до групи з навчання народним танцям, яка незабаром відкриється в БК, що дуже зацікавило учасників; одна з учасниць сказала «Я б пішла, але я керівника боюся», чим наголосила, що на привабливість заходу впливає не тільки форма, а й особистість організатора).

Одна з учасниць згадала також спостереження з подорожі до Трускавця, де люди співають просто неба, роздаючи надруковані слова пісень усім бажаючим приєднатися. Хтось також згадав, що там і поети читають свої вірші просто біля бюветів, де завжди ходять люди. У зв'язку з цим згадали, що й під час святкування Дня міста в парку діти читали вірші, та до них доєдналися і

дорослі, збиралися навколо слухачі. Інша пані розповіла, що вона є постійною учасницею заходів в арт-вітальні бібліотеки, під час яких люди вишивають, роблять ляльки-мотанки, орігамі чи інші вироби. Приходять на ці заходи люди різного віку не тільки з Овруча, а й з навколишніх сіл, відбуваються тут і дискусії. Згадали і майстер-класи з поліської вишивки, які на волонтерських засадах раз на місяць проводить працівниця київського Музею Івана Гончара, коли приїздить до матері в Овруч. Під час таких заходів хтось вишиває, а деякі учасниці сидять поруч і тихенько співають українські пісні. В цих заходах «немає сценарію», люди можуть вільно висловлюватися. Організаторка заходів зізналася, що «вже після заходу я пишу той сценарій, ТОМУ ЩО ЛЮДИ ЖИВИ і не можна передбачити, що буде далі». Одна з учасниць фокус-групи назвала такий формат дуже цікавим, бо він «дає можливість проявити й показати себе всім учасникам – і майстриням, і тим, хто приходить поспівати чи просто поспілкуватися».

Вже наприкінці обговорення одна з учасниць висловилися, що в Овручі не вистачає навчань для майбутніх матерів, бо та медична «школа материнства» насправді не працює, а існує тільки на папері.

- **Який час для проведення заходів буде для вас зручнішим?**

Для овручан називався час після роботи або у суботу-неділю. Для мешканців району більш зручними є вихідні дні. Кураторка арт-вітальні наголосила, що багато заходів вони проводять саме у суботу чи неділю.

- **Чи знаєте ви таке поняття, як «3 місце»?**

Учасникам зустрічі це поняття було незнайоме, але після пояснення декілька учасників зізналися, що для них цим «3 місцем» є арт-вітальня.

- **Чи всього бібліотеці вистачає, щоб бути таким «3 місцем»?**

Кураторка арт-вітальні сказала, що їм не вистачає сучасної літератури з різних видів рукоділля, як-то вишивання, клаптикове шиття, декупаж, модульне орігамі тощо. Прозвучали думки, що важливими є затишок і комфорт (зокрема,

тепло взимку), а також бажання бібліотекарів працювати – ініціатива і активність.

- **Що потрібно робити бібліотекарям, щоб в бібліотеку хотілося ходити?**

Один з учасників висловився так: «Те, що роблять свідки Єгови – треба ходити до людей, якщо люди не йдуть в бібліотеку, треба йти до людей».

- **Наскільки заходи бібліотеки відповідають Вашим очікуванням?**

Одна з бібліотекарок слушно висловилася, що це мають судити люди – відвідувачі, на що відразу отримала відповідь від відвідувачки «ті заходи, в яких вона брала участь, її задовольняють». Прозвучало висловлювання, що «бібліотека робить більше, ніж вона повинна робить».

- **Якої тематики в бібліотечних заходах Вам не вистачає?**

Були висловлювання, що заходи бібліотеки універсальні. Чоловік сказав, що він би хотів більш широкого репертуару друкованої преси в бібліотеці, були названі газети «Аргументи і факти», «День».

- **Чи готові Ви особисто брати участь у культурному житті міста? Якою ви бачите свою роль (учасник, організатор, майстер, викладач...)**

Багато учасників висловилися, що вони вже беруть участь у заходах. Одна з користувачок бібліотеки сказала, що часто ходить до бібліотеки: «Може й книжки не візьму, але хоч поговорю».

III. Висновки та пропозиції

Активну участь в розмові брали люди старшого віку, тому наведені нижче рекомендації можна застосовувати насамперед до вікової категорії старшої за 40-45 років.

Під час обговорення найчастіше люди говорили про спілкування. Саме спілкування називалося як найцікавіший елемент будь-яких заходів, що проводяться в бібліотеці чи в інших закладах. Найменшу зацікавленість у присутніх викликали такі форми роботи як лекція чи театральна студія. При цьому найбільше схвальних оцінок отримали інтерактивні заходи, де можна

чомусь навчитись і поспілкуватися. Важливою для себе люди називали можливість висловитися, а дехто – можливість показати себе і свої здібності. З огляду на це, слід рекомендувати до різних тематичних заходів додавати елементи спілкування з аудиторією, обговорення деяких питань. Самі учасники обговорення назвали привабливістю таких форм, як читання поезії вголос чи співи, навчання танцям.

Неодноразово учасниками згадувалися заходи, що відбуваються в арт-вітальні, наводилися приклади різних майстер-класів і зустрічей. Вважаю, цей напрямок роботи і тон спілкування з аудиторією слід продовжувати і поширювати й на інші відділи бібліотеки.

Прозвучало під час дискусії позитивне ставлення людей до «професіоналів» своєї справи – чи то майстрів народної творчості, чи то письменників. Також схвально говорилося неодноразово про ентузіастів та активістів. Отже, залучення фахівців чи громадських активістів, «лідерів думок» може стати неабияким «магнітом» для цільової аудиторії заходів. Взагалі, особистість організатора і ведучого є дуже важливою – це має бути людина не тільки освічена та професійна, а й доброзичлива, відкрита для спілкування. В організації заходів бібліотечні працівники цілком можуть співпрацювати з активом бібліотеки – люди, що взяли участь у фокус-групі, згодні не тільки брати участь у заходах, а й можуть стати ініціаторами нових подій.

В бібліотекарів є добре розуміння, що обов'язковим чинником привабливості заходів бібліотеки є комфортні умови та зручний час проведення. Тому в цій сфері додаткових рекомендацій немає.

Однією з важливих для громади проблем є дозвілля молодого населення, яке, на думку овручан, не має змістовного наповнення. Під час зустрічі до обговорення долучалися здебільшого люди старшого віку. Можливо, бібліотека може організувати подібне фокус-групове дослідження з молодими мешканцями міста задля дослідження їхніх культурних і інтелектуальних

потреб. І тут допомогу бібліотекарям можуть надати громадські активісти, які також прагнуть змінити громаду.

Бібліотекарі можуть змінювати не тільки бібліотеки, а й впливати на культурний простір всього міста. Під час зустрічі обговорювалася ідея духових концертів в міському парку. Можливо, якщо учасникам аматорського духового колективу запропонувати робити такі концерти, вони погодяться, адже вони займаються музичною творчістю в тому числі і для того, щоб ділитися з людьми.

Щодо джерел поширення інформації, загальний тон зустрічі свідчить про те, що тут на перший план також виходить спілкування. Безумовно, широке інформування громадськості через оголошення, афіші чи розміщення інформації в Інтернеті необхідне. Але найкраще спрацьовує саме особисте запрошення людей: під час особистого спілкування, телефонної розмови чи то у соцмережі. На жаль, жоден з присутніх користувачів бібліотеки не назвав інтернет-представництва бібліотеки як джерело інформації. Щоб ця сфера діяльності була більш ефективною, її треба не тільки активізувати у напрямку наповнення й регулярності, а й в напрямку залучення до неї читачів з представників місцевої громади засобами реклами у бібліотеці і в соціальних мережах.

IV. Загальні спостереження

- **Загальні теми та тенденції у відповідях**

Під час зустрічі багато разів згадувались різноманітні заходи до Дня міста, який святкували нещодавно, та заходи в Арт-вітальні. Деякі учасники позиціонували себе як фахівців, які краще за інших знають потреби людей. Хтось із бібліотекарів не міг поставити себе на місце споживача, сприймаючи бібліотеку лише як місце роботи, і навіть говорячи про привабливість бібліотеки як установи, говорили про «умови праці».

- **Групова динаміка**

Багато хто з учасників під час обговорення нарікав, що пересічні люди неактивні, вони не цікавляться культурою або не хочуть долучатися до заходів.

Лише одна учасниця висловилася, що вона сама працює в культурі, тому поза роботою не має бажання відвідувати ще якісь інтерактивні заходи. На завершення учасники ще раз порушили питання приміщення для заходів і обговорювали разом із працівницею БК, які з приміщень закладу можна облаштувати для камерних заходів з громадою.

Одна з учасниць під час обговорення поводи́ла себе ніби сторонній наглядач, але вже після закінчення дискусії вона також висловила ідею про заходи для вагітних жінок.

- **Тон дискусії**

Більшість учасників зустрічі є або працівниками, або постійними користувачами бібліотеки. Тому вони добре обізнані із заходами, що проводить бібліотека, та ставляться позитивно до її роботи. В однієї з учасниць під час обговорення виникали скептичні висловлювання щодо проголошених ідей, вона вважала, що краще знає потреби мешканців міста та митців. Її категоричні висловлювання викликали короткочасні суперечки. Однак, це не завадило загальному обговоренню усіх запланованих питань.

+

Звіт про роботу фокус-групи в м. Олевськ

Дата: 05.10.2016

Модератор: Галина Козаченко

I. Стислий опис

А. Тема: Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого міста.

Мета: Вивчити думку представників громади стосовно послуг бібліотеки та перспектив її діяльності в галузі освіти дорослого населення.

Б. Учасники :

- чоловіки – 5
- жінки – 9

вік: 23-45 рр.

В. Логістика фокусної групи:

Світлана, держслужбовець (завідувачка сектору культури райдержадміністрації)

Анастасія, бібліотекарка

Михайло, викладач музичної школи, поет, композитор

Мирослав (держслужбовець (завідувач юридичного сектору райдержадміністрації)

Василь, редактор районної газети

Тетяна, вчителька

Тетяна, службовець (директорка БК)

Олександр, художній керівник колективу «Пілігрим», композитор, кліпмейкер

Ігор, службовець (методист РМЦ), поет, композитор

Галина, бібліотекарка

Любов, бібліотекарка

Ірина, службовець

Алла, вчителька

Людмила, бібліотекарка

II. Загальні питання

- **Чи достатньо можливостей у Вашому населеному пункті для культурного дозвілля та інтелектуального розвитку?**

«Наше місто росте, розвивається – для цього є всі підстави», – так розпочали свою розмову олевчани. Інтерпретувавши питання по-своєму, учасники почали ділитись враженнями про учасників всеукраїнських і міжнародних конкурсів, про творчих юнаків та дітей, які мають всі можливості для розвитку своїх здібностей. Модератору навіть довелось перервати оповідь, яка стала нагадувати звіт про діяльність культурних закладів міста, та повернути запрошених у русло обговорення. Учасники зустрічі назвали такі культурні ініціативи: фестиваль «Зорі над Убортю» (проводиться щорічно з 2000 року), поетичні вечори місцевих поетів, фестиваль польської культури «Сонячні мелодії», фестиваль «Різдвяна зірка», фестиваль «Твої таланти, Олевщина», можливість публікацій творчих доробок в двох газетах та збірці «Поетичні таланти Олевщини». Серед закладів у першу чергу назвали районну бібліотеку, яка, на думку творчої еліти Олевська, є ініціатором, натхненником та безпосереднім учасником культурних подій міста. Подальший хід обговорення виявив, що для дозвілля і творчого розвитку дітей існують: спортивна школа, різні спортивні секції, музична школа, центр дитячої творчості, школа творчого розвитку (приватна установа), школа польської мови, гуртки при Будинку культури – за виразом однієї з учасниць: «Культурне життя в Олевську вирує!». Є в місті й 3D-кінотеатр, яких, до речі, практично немає в районних центрах області. Що ж стосується дорослого населення, то, наприклад, партія «Самопоміч» проводила курси комп'ютерної грамотності. Але це відбувалось у період виборчої активності і стало одноразовим явищем. До того ж,

представники партії, використавши для своїх цілей обладнання районної бібліотеки (отримане за рахунок виграного гранту програми «Бібліоміст»), в подальшому не пішли на співпрацю з бібліотекою, адміністрація якої пропонувала зробити такі курси постійними. Ось і виходить, що реальні можливості (послуги) для проведення культурного дозвілля та інтелектуального розвитку систематично і виважено надає тільки бібліотека.

- **Чого, на Вашу думку, не вистачає?**

Як було зазначено, місто не може запропонувати мешканцям середнього та старшого віку якісних можливостей для дозвілля. За висловом одного з учасників заходу: «Дехто з містян знайшли для себе місце в певних релігійних осередках (і це не традиційні конфесії), бо не знайшли іншого місця, де можуть проявити себе». Було висловлено думку, що немає матеріального заохочення для можливих переможців різних конкурсів, змагань, вікторин, фестивалів. А така мотивація могла б посприяти більш активному залученню мешканців міста до культурних акцій. Немає якісно облаштованих спортивних майданчиків, не вистачає в Олевську художньої та фото-студії, немає арт-галереї, хоча багато хто з олевчан із задоволенням вчилися би писати картини, робити художні фотографії та виставляли б свої роботи на загал. «Нашому місту не вистачає закладу для розваг, певного культурно-розважального осередку сімейного типу, де б кожен знайшов для себе заняття для душі і де могли б існувати усі вище перераховані заклади», – поділився рефлексією один із учасників. В ході подальшої розмови учасники дійшли висновку, що в Олевську, в першу чергу, не достатній рівень комунікації між інституціями, що надають дозвілєві послуги і населенням. Ось так, «позачергово», учасники підійшли до обговорення питання

- **Яким чином Ви дізнаєтесь про заходи, що проходять у Вашому селищі? Чи цього достатньо? Як, на Вашу думку, можна покращити «інформативну політику»?**

Як виявилось, культурні заклади можуть надавати (і надають!) свої послуги не тільки дітям, але й цілим сім'ям. Проте ця інформація до містян не доходить. Учасники фокус-групи прийшли до спільної думки, що інформативну політику закладів, які надають дозвілєві послуги, наразі не можна вважати успішною, а інформацію достатньою. Саме через це певна кількість заходів не знаходить своїх учасників, глядачів тощо.

- **Яким в ідеалі Ви бачите культурний простір Вашого міста/містечка?**

Першою реакцією учасників було: «Треба спочатку провести опитування населення міста, щоб можна було повноцінно намалювати картину ідеального культурного простору нашого Олевська». Тобто, як виявилось, поважне зібрання розглядало фокус-групу як обмін думками професіоналів, а не зріз громадської думки. Ремарка модератора, що ми зараз якраз проводимо подібне дослідження представників громади, якими є учасники заходу, викликала паузу і роздуми, після яких співрозмовники почали більш особистісно підходити до власних висловлювань і дійшли висновку, що в ідеалі хотіли б бачити в своєму місті те, що є, додати те, чого не вистачає. Тобто, креативно і з гумором об'єднали відповіді на попередні запитання. Додатково включили до свого ідеалу арт-вітальню, яка, зважаючи на багатий талантами Олевськ, дуже гармонійно і по-сучасному «вписалась» би в культурний простір міста, студію звукозапису, відеостудію та арт-кав'ярню. Такий жвавий обмін думками призвів до цікавого висновку: в Олевську вкрай необхідний власний Мистецький Арсенал – «майданчик для всього та всіх»!

- **Які освітні та культурні заходи Вам більше до вподоби?**

Серед заходів, яким надають перевагу, учасники зустрічі назвали:

- клуби за інтересами (традиційна, але й сучасна форма роботи, яка користується популярністю та попитом)
- літературно-музичні вечори/зустрічі

- арт-виставки (різнопланові: від ужитково-прикладного до сучасного мистецтва)
- краєзнавчі прогулянки/походи або екологічні десанти (можуть бути як складова клубу за інтересами)
- квести (будь-якої тематики, з будь-якою складовою)
- вікторини («Вгадай мелодію», «Назви твір» тощо, тобто культурно-мистецького спрямування)
- інтелектуальні ігри (краще всього орієнтовані на участь всієї сім'ї)
- година запитань і відповідей (консультації спеціалістів з різних галузей)
- дискусійні клуби
- мовні клуби (може бути як формат гурткової роботи)
- фестивалі (спортивні, мистецькі).
- **Який час для проведення заходів буде для вас зручнішим?**

Найзручнішим часом для проведення різноманітних заходів учасники вважають вихідні дні, а також другу половину дня п'ятниці. Саме в ці дні районна бібліотека і проводить переважну більшість заходів. Учасники зустрічі висловили прохання до адміністрації бібліотеки розглянути можливість проведення заходів після 18.00, якщо буде потреба проводити їх у будні дні. До речі, слід зазначити, що Олевська бібліотека одна з небагатьох (на жаль) центральних районних та міських бібліотек області, які працюють в суботу і неділю та без обідньої перерви.

- **Що Ви знаєте про так зване «3 місце»?**

Перший варіант відповіді пролунав так: «Місце сили». Учасник, що запропонував цей варіант, пояснив, що мав на увазі місце, де можна отримати позитивну енергію, надихаючі емоції. Гарна, на нашу думку, характеристика до вже існуючих: захищене і безпечне місце. Інший висловив думку, що це місце неформального живого спілкування, де можна «набратись культурного розвитку».

- **Чи може бібліотека стати таким «3 місцем», як Ви вважаєте? Що, на Вашу думку, потрібно зробити, щоб перетворити бібліотеку у справжній інформаційний, культурно-дозвіллевий центр?**

Учасники зустрічі були однастайними в своїх думках, що бібліотека «не може стати, а вже є таким третім місцем для наших містян», до якого можна прийти у зручний для себе день і час, отримати кваліфіковану послугу, привітне й шанобливе ставлення, «поспілкуватись і бути впевненим, що тебе вислухають та навіть дадуть слушну пораду». Також наголосили, що бібліотека не тільки дбає про свій імідж, на першому місці – якісне задоволення інформаційних, освітніх та культурних потреб мешканців міста та району. Бібліотека завжди першою пропонує свою допомогу та інформаційну підтримку партнерам у проведенні заходів, здійснює пошукову роботу. Якщо немає можливості потрапити до бібліотеки з тої чи іншої причини, можна завжди дізнатись, що в ній відбувається, завітавши до «БібліоВіконця» – блогу Олевської бібліотеки або на сторінку в Фейсбуці. До речі, в бібліотеки чимало віртуальних відвідувачів та дописувачів.

- **Яких послуг не вистачає в бібліотеці? Від яких послуг, на Вашу думку, краще відмовитись?**

Не вистачає електронної доставки документів, доступу до фондів інших бібліотек. Один із учасників зазначив, що замало сучасної літератури, як художньої, так і публіцистичної, а ще – «непогано б було мати в бібліотеці хоч по одному періодичному виданню з кожного району Житомирщини».

- **Чи готові Ви стати волонтером бібліотеки задля втілення Ваших ідей, пропозицій тощо в життя? Що Ви готові зробити для цього?**

Учасники зустрічі були однастайні у своїй підтримці бібліотеки і висловили готовність допомагати в її заходах та акціях. Директорка бібліотеки наголосила, що має гарну підтримку в місті, проте «жодні руки зайвими не будуть і я ловлю шановне панство на слові».

III. Висновки та пропозиції

Учасниками фокус-групи в м. Олевську стали люди, для яких культура й мистецтво є великою частиною професійного та особистого життя. Вони точно висловлювали свої думки, ділилися спостереженнями за перебігом культурних подій свого міста, майже не відволікались на сторонні теми під час обговорення. Відчувалось, що така розмова стала дуже своєчасною та корисною. Співрозмовники не просто відповідали на питання модератора, вони обговорювали речі, які їх дійсно цікавили, турбували тощо (працівники районної бібліотеки, що стали співорганізаторами фокус-групи, дуже відповідально поставились до вибору кандидатур учасників). Під час розмови виникали різні ідеї та пропозиції, зокрема про те, щоб знімати заходи, викладати на Ютубі (створивши власний канал) для людей, які не змогли взяти участь в заходах, що їх зацікавили.

Враховуючи все вище сказане, ми пропонуємо такі форми для проведення заходів в рамках проекту:

- клуби за інтересами (можуть мати різний формат та тематику, радили б звернути увагу на краєзнавчий формат);
- сімейні вікторини та інтелектуальні ігри (цей формат, до речі, не потребує великих фінансових затрат, враховуючи наявність в бібліотеці Інтернет-центру);
- літературно-музичні зустрічі або арт-вітальня (гарна можливість надати майданчик талановитим особистостям міста та району для презентування своїх творчих доробок, а мешканцям відкрити для себе нові імена).

Також, ми б порадили працівникам бібліотеки краще інформувати про можливість онлайн-доступу до Зведеного електронного каталогу бібліотек Житомирської області (бібліотека є активним учасником цього корпоративного проекту), до баз даних інших бібліотек України та світу. Посприяти також могли б консультації бібліотекарів з питань безпечного пошуку та «серфінгу» в Інтернеті.

IV. Загальні спостереження

- **Загальні теми та тенденції у відповідях**

Розмова була конструктивною, відчувалось, що учасники фокус-групи добре розумілись на темі, неодноразово обдумували її. Пролунала думка, що таке обговорення є своєчасним, його ідея давно визрівала і, дякуючи проекту, ідея втілилась у життя. Найбільше зацікавлення і обговорення викликали питання «Яким в ідеалі Ви бачите культурний простір Вашого міста/містечка?» та «Які освітні та культурні заходи Вам більше до вподоби?»

- **Групова динаміка**

Учасники були активними, ніхто не залишився стороннім спостерігачем. Кожне з питань, хоч потроху, але обговорювали абсолютно усі співрозмовники.

- **Тон дискусії**

Одного разу обговорення (приблизно на початку зустрічі) набуло вигляду «хто голосніше» та «хто перший встигне висловитись». Модератору довелося вольовим рішенням припинити назріваючу суперечку. Відчувалось певне напруження між деякими учасниками, що ледь не призвело до конфліктної ситуації. Але своєчасне нагадування про право кожної людини мати власну думку, висловлювати її та про обов'язок поважати права інших дозволило уникнути конфлікту. Протягом подальшої розмови переважав дружній, врівноважений тон дискусії, було багато гумору, сміху та жартів. Навіть після закінчення роботи фокус-групи учасники не поспішали розійтись, продовжували обговорювати питання, що зацікавили.

Деякі рефлексії учасників фокус-групи:

- «Для розвитку якісного, культурного, освітнього, інформаційного простору треба об'єднання зусиль державних комунальних установ з громадськими. На жаль, багато ГО існують лише на папері, а могли б бути генераторами ідей. Я бачу як це робиться у вашому випадку: ГО+бібліотека і виходить дуже цікавий результат» (Василь Чепік, редактор газети «Незалежна»)

- «Ми маємо твердо усвідомлювати, що кожні заходи, які ми впроваджуємо, мають носити системний, а не одноразово-епізодичний характер. Тільки тоді ми зможемо говорити про якісний культурний простір міста, орієнтований на різні категорії населення (вікові, соціальні тощо)». (Світлана Мельник, спеціаліст райдержадміністрації)
- «Третє місце ми організуємо!» (Лідія Сібірьова, директорка бібліотеки)
- «Звертаючись до бібліотеки, ви можете бути впевненим, що отримаєте не тільки послугу, при чому дуже якісну, а й увагу, повагу, тепле ставлення. Це викликає бажання приходити сюди знову і знову» (Ігор Васильчук, методист РМЦ)

